

Fiskeri ved Hanstholm - før havnen blev bygget

AF ANDERS PRÆSTEGAARD, Hanstholm

Dette for at give en beskrivelse af, hvordan stranden så ud fra 1904 og fremefter. Jeg husker, at der var grus over hele stranden fra syd-vest hjørne af Bjerget og videre østpå formentlig til Vigsø.

I læ af Helshage var en lille vig, Helsvig, som var landingsplads for små både, der fiskede hummer i kranjer, senere tejner, og pilkede torsk fortrinsvis til tørring. De fiskede også makrel med dørg og fangede sild i garn.

I 1904 kom de første motorbåde på stranden. De gik ud fra Rosør ca. 200 meter vest for den nuværende Roshagemole. Da der var dybere vand et kort stykke længere vestpå, var der noget som kaldtes ”skudelanding”, formentlig et sted hvor skuderne i fordums tid holdt til, da der er en dyb, ret bred rende ind til land.

Fiskeriet foregik som nævnt fra Rosør, indtil Roshagemolen kom så langt ud, at der blev bagsø, så det blev umuligt at sætte både ud, ligeså at lande, så blev bådene flyttet hen i Helsvig, men der var der ikke så gode forhold.

Imidlertid var molen kommet så langt ud, at der var så gode læ- og landingsforhold i Rosvig, at der kunne kommes ud med 2-mands robåde. Motorbåde kunne ikke komme ud i Helsvig med vestlige vinde, så de flyttede om i Rosvig før første verdenskrig 1914-1918. Rosvig blev benyttet, indtil bådene kunne komme til at ligge i Hanstholm Havn.

Som før nævnt bestod stranden af grus i store mængder. Jeg husker - det må være et sted mellem 1914-1920 - der var kastet store mængder grus op ad molens vestsider. Det lå et godt stykke udenfor åbningen. Molens åbning var lavet, for at materialer kunne komme igennem og østpå. Resultatet var, at havet åd sig ind ved landingspladsen, så det var vanskelig at sætte bådene ud.

Sommerdag på landingspladsen ved Hansthølm's første motorbåd, indkøbt i 1904 eller 1905. Båden fik navnet "Niels Juel" og måtte under første verdenskrig føre flag som tegn på, at man ikke var ude i krigerisk ærinde. Oppe på båden står Anders Præstegaards morbror Anton Jensen med sønnen Peter, mens den anden søn, Niels, holder sig til Anders Præstegaard. Neden for båden står fra venstre Petrine Borup, der siden blev gift med Anders Præstegaard, med Niels, der er søn af P. C. Grønkjær. Mads Præstegaard støtter sig til rælingen. Længst til højre Anton Jensens kone, Marie. Billedet er taget i 1915 eller 1916.

Der blev holdt et møde imellem fiskerne, hvor det vedtoges, at alle skulle møde næste morgen tidlig hver med en skovl for at grave en rende langs med molen, så havet kunne komme igennem åbningen. Vi sled den ganske dag, men en enkel sø jævnedet hele igen, så det hele var omsonst. Imidlertid var det blæst op til hård kuling og svær sø, så redningsvæsenet satte dobbelt vagtpatrulje ud for natten. Min far skulle have vagt sammen med Thomas Hvas, men han var så træt af at grave, så jeg tog hans vagt sammen med Thomas. Vi havde været østpå neden for Baun i vagtthuset og var kommet vestpå igen. Vi ville hen til molen for at se, hvordan det var der. Vi stod en tid og så på, om der kom mere grus op. Mens vi så derpå, kom der nogle svære brodsøer, som brød igennem grusdæmningen ca. 25-30 meter vestpå, så vandet fik løb bagom gennem åbning i molen. Det gentog sig, så i løbet af kort tid var den ophobede mængde skyllet igennem. Der var den mest øredøvende larm, mens det stod på, så vi var næsten bange for at være for nær på.

Senere blev åbningen fordybet, så der har ikke været ophobning siden.

Øvelse med søredningsbåden ved Rosvig, ca. 1920.

Strandlinien ved landingspladsen gik fra åbningen og østpå til høfdens yderende, der er en stor granitsten øst for molen. Somme tider var stranden om den somme tider 5-10 meter indenfor, men der var altid grus på stranden, så selv om det blæste noget, kunne vi godt male bådene, når den tid var.

Det var først efter det første gang blev vedtaget at bygge havn i 1917, at der skete forandring på stranden. Der blev sat gang i at køre grus op til bygning af havn. Store ralbjerger lå forskellige steder. Desværre endte de i de fæstningsværker, tyskerne anlagde her og andre steder, så stranden blev ryddet for grus. Endvidere blev de hvide kalk- og flintsten brugt til bund i vej anlæg, så nu kunne havet rigtig komme til at skære bort af kysten.

Øst for havnen ligger en stor granitsten ude i havet. I 1928 da jeg begyndte som strandfoged, kørte vi med hestevogn efter strandingsgods ca. 20-30 meter udenfor stenen på fast strand. Kort tid derefter så jeg stenen komme ud af sandbrinken på land. Hvor mange år, der var

forløbet, siden den blev dækket med land og klittag, ved jeg ikke, men Anders Borup fortalte et sagn om stenen. En mand var nede ved stranden, måske efter rav eller andet som drev i land. Han fandt en vante, som lå på den store sten, han tog den med hjem.

Anders Præstegaard på "MR 13", fotograferet i 1930'erne.

Konen strikkede én magen til, så han fik et par ud af det. Manden var senere ude at pilke torsk, da en havfrue

dukkede op af havet og sagde til ham: "Du mand som vanten fandt, og som vanten bandt, tag den snøre ind og ro i land, det skuler i nar (nord), det tuder i kjær (kæret), det rumler over vor brostens dar (dør)".

Manden gjorde som det blev sagt. Kort efter brød en voldsom storm løs fra nord, ligeså svær hav. Men manden var kommen vel i land, takket være havfruen.

Roshagemolens læmole blev ikke lagt der, hvor de praktiske folk med kendskab til forholdene ønskede, den skulle have ligget - lige vest for skudelandingen - så det dybe vand der var blevet i læ på østsiden af molen. Selv med østlig vind med deraf meget lavvande ville der altid være vand nok til bådene. Dertil ville Roshagen også skabe en del læ mod østen sø.

Jeg spurgte en gang en ingeniør, som besøgte molen, hvorfor man ikke havde taget hensyn til det lokale kendskab. Hertil svarede han at det nok var en økonomisk beslutning. Det var billigere at bygge på den ophøjede stengrund, Hagen. Resultatet blev, at molen kom til at ligge for langt fra bådpladsen.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1983, side 34-37).